

Om skräddare och klädselaffärer.

En föres skelskiftet och i början på 1800-talet
gick skräddaren och hans gästgäster i hemmen och
sydde.

Fygarna tillverkades i hemmen. Det färdiga ej annat
än hemsvårda typer till både män och kvinnor.
På den tiden hade både bönder och torpare gåor av
får. De klipptes våren och hösten. På vintern innan de
släpptes ut på bete och på våren när de togs
in för vintern. Sedan fören var klippta, tvättades ull
den och fick toras väl. Då blev kvinnans arbete
med att tillverka garnet. Ofta var det de gamla (som
det fanns plats för i hemmet) som tvättade ullen och
lade "känslorna" i ett eskebärbäl. Spinnrockarna togs
fram. Alla kvinnorna surrade spinnrockarna, liksom
tidigt på morgnarna. Jag minns från min barndom hur
man, som hade god sömngäst björns till spinnrockens
buren. När garnet var färdigt fygades det med värt-

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

LMF 131.

17/12-66

färgen. Så var det ännu sällan upp västalen och våra tyg-
både till kvinnorna och männen. Till männen väddes
radmal och till kvinnorna klädningstyger. När tygarna
var färdiga kom en soldat, Åman, hämtade tygbeu-
tarna och gick till Vällanda med dem för stamning
och pressning. Några klädningsstygen fick komma
behållning. När de var färdiga för avhämtning
gick Åman och hämtade dem i Vällanda och gick till
husen där han hämtat dem.

När tygarna var hemkomna såldes bud efter skrät-
daren som var tingad fört. Han kom då med
sina gästare och det blev vistelse på tusenta
folk, som skulle ha kläder.

Det fanns flera skräddare: Danielsson, Kullt, Wadell och
Kang. Några symaskiner fanns ej. Det måste syas för
hand. Höpetråd fanns inte. Lytråden spanades av finaste
linet, tågarna, och tvinnades kallades tvinnestrål.
Den blev stark. Den måste vävas med livox. Det fick

nyggnade Lärkingen görs.

Skäddaren och gräddaren hade mest och mest som
bänderna där de var och sydde. Var mest stället bra
sade skäddaren till Lärkingen att de skulle sy och
sprätta upp. Var det dåligt med maten både han och
de skulle ta en lång stuga. De kom då fortare
till en annan plats där de hoppades få bättre mat.

På 1850-talet kom den första symaskinen.

Den var liten och ställdes på bordet. Den skulle
mästar tjäla. Fräckling och lättare arbeten fick grä-
ddaren göra. Men i huset eller boken hjälpte sig
till. Någon av barnen fick dock hjälpa mästern med
en hemskt tungt talsjuka. Estrogrenslångor eller stearin-
ljus fanns inte.

Skäddarna sydde också i sina hem när de var
ute i bygden och arbetade. Vanligtvis var skäddaren
saldet och hade saldatyp med jersalbruk, som han också
skulle. Skäddaren arbetade också, liksom saldatypen, från

ACC. N:R M. 16717:4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

för till som. Det var de följt nämnda Nordh, Skott och
Lanz som även var soldater. En av Nordh sinna var
också soldat och skräddare. Han hade skjorta. Blevad
för ett par år sedan när 90-årig. Skräddarna Danielson
och Öbening, var ej soldater utan hade arbete för
jämnare med sin sy. De hade också gesäver. Hoss hä-
lena skulle tyttie drängarna också. De skulle ha
jämta häm (19. år i årlän) kläder och stövlar till en
del.

Måttagning, tillskänning, och prövning, var nog ej, skidmad
fjäll och mer. Nu finns ingen skräddare som byr komma
över sig alla. Vad det kostade alltså var ute i bydgen och
sy, och jag inte. Beträffningen var nog inte så mycket
skotsdagen räknades ej i timmen utan de arbetade
hela dagarna och även kvällen. Både skräddarna
och skomakarna hade varit anseende. Vår julkalender
och andra kalas var de med lusten med i de byar
där de bodde. Soldaterna var med även had rita-

Bändarna jag hände min farfar och farmor berättas
hur det var i den gamla gods tiden som konstse-
ej alltid var så god, men var präglad av fin väj-
samhet och arbetsglädje, tis och förtjänsten.

Skumpan och vatten v. m. stichades i hemmen på hemspun-
net utbytt sticharna fisk lära sig sticha i 7-8 års ålder
den största arbets. De fick bra utgång sedan de äro
färdiga skymning i vatten fotogenlampantändare och alla
gick till sitt arbete igen.

För ungefär 60-70 år sedan kom först stichmaskinen
den som hade den stichade strumpans underkläder
och koftor. Gärast var från Haba och spinnare.
Sedan var det flera som köpte maskin och
stichade. Nu finns ingen kvar. Ingen köper hem-
stichat då bättre och stichare söker finns ut-
kinn.

ACC. N:R M. 16717:6.

Sämmerska.

Vad jag kan minnas var det ingen Sämmerska utställning i Kungälv. Där var två. De flesta kvinnorna sydde i sina hem särskilt till flickorna. Blandarna var användbara. Skrämmarna fick sig, doppa och laga på gatan det gick. Pengarna var det mest om och det var svårt för de fattiga, även en del bönder, att för det att gå ihop. Tusen Sämmerska gick i hemmen och arbetade. Den av Sämmerskorna i Fagelstugan tog mest elever. De som fick lära Sämmerska hos henne, tog mest kunder i sin hem där de sydde klädningarna och dräkterna.

Omkring 1910 kom en Sämmerska från Stockholm. Hon var från Sockerna. Hon såg upp syttills och hade flera syfflickor. Hon hade hennes mode och sybbelsäffar, men fortsatte även med Sämmerska. Hon var mycket omlitad även av kunder från omgränsande Sockerna. Hon hade modejournalen och kunderna fick vilja se om de ville ha kläderna sydda. Tygerna

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R

M. 16717:7.

och det som behörides påstod i hennes afför.

Hon hade sigist Gjestasdan. Både hon och affören är
borta sedan några år. Hon finns inga sännescken
konar som sig åt andra. Inga anlitas då det blir
sviigare än på en fördig kläder. Hon finns affören
i socknen, som för både huse- och damkläder.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16717:8.

Frukter och bär i husbehörsodling.

I min barndom hände jag berättas, att det i början på 1800: talet fanns några förädlade fuktträd. Vid gårdarna och taqen tog de hem vildäppleplanter och såtte. På marknaderna fanns bälles äpplen som de kunde köpa. Då dem såttes krämer och på så vis fick de planter som fick växa upp. Sedan tog de ungdomarna av dem och ympade in i vildäppelträden. Pjäsa ympades i axel, även i ränn. De blev härdiga. Fick växa och bärmygkan fukt tuss de blev så gamla att de dog, av ålder.

Plomman, krikon och körsbär odlades också även krusbär, kallades stiskel bär, men ej vinbär. De kom till Sverige.

Färfukten fördröjades de gräsa i ker med. De äpplen som ej var färfukt torkades i bakugnen och användes till soppor på vintern. Det var mest saum fukt av äpplen och pjäsa. Någon körsbär torkades.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

LmF 132

17/12-66

ACC. N:R M. 16717:9.

Vinterfrukten frövarades till julen och längres den
sann gick än frövar. Det äto mycket frisk frukt.
Lefter, sylt, ans eller marmalad användes ej. Det var
ant ans borker och gick ej än frövar med fröstä-
ring. Thermiskt innehållning, sistt ingen ann på den
tiden. Frukt var det ingen som sålde. Men hade
egen frukt. Det var ingen som köpte. Lefter frösta
sältskillinget fanns oppköpare på fackfrukt. De
betalade 4-5 öre per kg.

I Fagerhalls borker fanns ingen trädgårds-
mästare. För att köpa planter m.m. fanns ingen
trädgårdsmästare nämns än Fägelfors och
Västerås. Nu finns handelsträdgård i Fagerhalls.

Apelsiner, bananer, vindruvor, ansas, pikan eller
jordgubbar fanns ej för 80-80 år sedan. Däravst
var det gott om vilda bär såsom hallon, bjuvta,
blåbär, adon och lingon. För hallon och bjuvta
betalades 25 öre kanna. Litenmät fanns inte utan kanna

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16717:10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

stop och belastning. An hallanen gjordes soft och an
smultronen bytt. De smältes även till efteråt till mjölk.
Nöten köptes ej. Var och en plöjde sig sina vägar.
Det fanns gott om kabbelburkar. Russin och kais-
kan fanns än köp i handelsboden.

Tomaten började ej odlas förrän på 1920: talet. De äts
ej mycket utom sylt och gräsa. De först som odlades
här var på Svandshuset i Löderi, där de hade en ung
trädgårdsmästare som odlade dem och där man köpte
både mogna och gräsa, även plantor. Goda äggen, Schersty,
köpte godset när han kom hem från Alaska.

Det var inte många som kunde äta tomater, mogna.

Fiderna har ändrats på den här beskrivna tiden.
Den som lever vid nästa behållning har nog ej
mycket att minnas av tiden som gått.